

Hovoříme-li o současném umění, slova jako styl, jednota, generace jsou nepoužitelná, protože ta současnost je ve své různorodosti nepojmenovatelná. Někdy v budoucnu bude vyvolána jménem, dnes ještě ne. Chybí nám odstup od tohoto nepojmenovaného celku, ale to nebrání přístupu k jednotlivostem a ovšem i osobnostem více či méně vyprofilovaným. Výstava v Galerii Caesar jeden takový soubor a ukázkou současného výtvarného myšlení přináší.

Práce Jany Kasalové jsou originální myšlenkou a dokonale provedením. Vládne v nich jednota a souhra. Neříkám nic převratného, pouze registruji osobnost a dílo, které má svoji kontinuitu a zakotveno v minulém míří do budoucnosti. Víme totiž, že dnešní téma bylo již obsaženo v pracích předchozích, ve výtvarných mýtických mapách, v obrysech krajin, které v sobě měly kresby zvířat. Tehdy je jejich autorka přirovnávala k jedné povídce, dokonale literární fikci argentinského spisovatele Borgese.

Současná tvorba Jany Kasalové je na téma sounáležitosti světa lidského a zvířecího, symbiózy, spojenectví těchto bytostí, váže ten poměr na vahách umění, kresbou, fotografií, videem a ovšem i slovně, aplikující a převádějící do výtvarné mluvy myšlenky pánů filozofů Deleuze a Guattariho, když v knize Tisíc plošin píše doslova: „Proměna ve zvíře není sen ani příznak. Je zcela skutečná. Ale o jakou skutečnost se jedná? Stávání se zvířetem neznamená jednat jako zvíře či jej napodobovat. Je také zřejmé, že člověk se nestává „opravdu“ zvířetem, stejně jako zvíře se „opravdu“ nestává něčím jiným. Z této proměny nevzniká nic jiného než je proměňovaný sám. To, co je skutečné, je stávání se sám sebou, celek té proměny, a nikoli jakési předpokládané meze, kterými by proměňovaný prošel.“

Polemizuje se zde s tradičním pojetím a antagonismu světa lidského a zvířecího, jistě i s myšlenkou nadřazenosti člověka nad veškerým tvorstvem. Člověk je pán tvorstva, říkalo se a nyní by se dodalo, že je také jeho odvěký nepřítel a zhoubce.

Animalita byla dlouho vnímána jako něco d'ábelského. Nikoliv pro reformátory. Nelze nepřipomenout svatého Františka, jenž z této animality vytvářel láskyplný svět bratří a sester a nebylo v něm živáčka, který by z něho byl vyřazen.

Filozofové nové doby viděli spíše nedokonalosti člověka. Friedrich Nietzsche ve své stěžejní práci Tak pravil Zarathustra praví: „Kdybyste alespoň jako zvířata byli dokonalí. K zvířeti však třeba nevinnosti.“

Většinou se ale jako nepřekonatelný protiklad porovnávalo lidské jako racionální a zvířecí – iracionální.

Umění bylo ovšem rovněž směsicí racionálního a iracionálního. Krása jako by tento protiklad vykupovala. Viz mnohokrát zpracovaný mytologický příběh Krásky a Zvířete zakončený polibkem, který kouzlo odporné animality ruší.

Umělci již po staletí odstraňovali hranice mezi lidským a zvířecím když nechali zvířata jednat jako lidi a naopak. Řešili také možnosti jak komunikovat s tímto jiným světem a jak jej prezentovat v celé své fenomenální tělesnosti.

V moderním výtvarném umění Joseph Beuys na jedné své akci s názvem „Jak vysvětlit mrtvému zajíci obrazy“ drží v ruce mrtvé zvíře a šeptá mu věty, které nikdo nesmí slyšet. A konečně postmoderně cynický dovětek: Damien Hirst vystaví rozřezané tele jako exponát ve formalinovém nálevu. Vystavuje zvířecí jako bezbrannost a nahotu.

Ale také naopak: podstatou umělecké řeči je obnažování, tj. až sebezničující upřímnost a otevřenost. Rušit poklid pomocí nečekaného a nevídaného. Řeč filosofova je jasná, hovoří o bytostné nevinnosti: Zvířata se na nás dívají a my jsme před tímto pohledem obnaženi.

Také v tomto smyslu je třeba chápat kresby, fotografie a videa Jany Kasalové jako vizualizaci tématu a konceptuální celek, nikoli jen jako estetizaci problematiky, která ještě stále leží na okraji výtvarného zájmu.

Jiří Olič